

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh42765>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 05.04.2020
Kabul Tarihi: 17.04.2020
On-line Yayın: 25.06.2020

Article Type: Research article
Submitted: 05.04.2020
Accepted: 17.04.2020
Published Online: 25.06.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Geçen, F. & Tomak, A. (2020). Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitimsel Gelişimleri. *Journal of History School*, 46, 1955-1973.

GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARI İLE ÖZEL EĞİTİM KAPSAMINDA YER ALAN ORTOPEDİK ENGELLİ BİREYLERİN EĞİTSEL GELİŞİMLERİ¹

Fahrettin GEÇEN² & Ali TOMAK³

Öz

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin gelişimi, engelliklerinin giderilmesi yâda rehabilite edilmesi, sosyal yaşama dâhil edilmeleri gibi durumlar için önemlidir. Araştırma konusu Hatay ili merkez ilçede bulunan ve özel eğitim alanında yer alan ortopedik engellileri kapsamaktadır. MEB'e bağlı özel eğitim merkezlerinde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 12-16 yaş aralığı arasında yer alan tanılama istatistiğine göre bu engeller arasında; bedensel yetersizliğe sahip olan öğrencilerle birlikte bir kurumda 8 diğer kurumda da 8 hafta olmak üzere 16 hafta çalışılmıştır. Bu süre içinde çeşitli görsel sanatlar uygulamaları yapılmış ve kavramsal algı düzeyini ölçen sorular sorulmuştur. Bedensel yetersizliği sahip olan ayrı iki gruptan oluşan 10 öğrenci ile kontrol grupsuz zayıf deneysel desen modeli kapsamında çalışılmıştır. Sonuç olarak; Görsel sanatlar uygulamalarının özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin el-göz koordinasyonu ve el-kas gelişiminin sağlanmasında, sosyalleşme ve iletişim becerisinin gelişiminde, yaratıcılık yönünün gelişiminde, estetik algının oluşmasında, çeşitli toplumsal değer ve kuralların tanınmasında ve kavramsal algının gelişmesinde yarar sağladığı ön görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Ortopedik Engelliler, Görsel Sanatlar, Rehabilite, İnce Kas.

¹ Bu araştırma 2015 yılında Prof. Dr. Ali Tomak danışmanlığında yapılan doktora tezinden üretilmiştir.

²Doç.. Dr., İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0787-7505

³Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, alitomak@omu.edu.tr

Visual Arts Applications and Educational Development of Orthopedic Disabled Individuals Within the Scope of Special Education

Abstract

It is important for the development of individuals who need special education, to eliminate or rehabilitate their disabilities, to be included in social life. The research topic covers orthopaedic disabled people in the Central District of Hatay province and in the field of special education. According to the diagnostic statistics in the 12-16 age range of the Provincial Directorate of health in special education centers connected to Meb, among these obstacles, students with physical disability were studied for 16 weeks, including 8 weeks in one institution and 8 other institutions. During this time, various visual arts applications were made and questions were asked measuring the level of conceptual perception. It was studied under the weak experimental pattern model without control groups with 10 students consisting of two separate groups with physical impairment. As a result; It has been envisioned that visual arts applications provide benefits for the students who need special education, in the development of hand-eye coordination and hand-muscle developments, in the development of socialization and communication skills, in the development of creativity aspect, in the formation of aesthetic perception, in the recognition of various social values and rules, and in the development of conceptual perception.

Keywords: Special Education, Orthopaedic Disabled, Visual Arts, Rehabilitated, Fine Novices.

GİRİŞ

İnsan hayatı, doğumdan ölüme kadar geçen sürede farklı evrelerden oluşur. Bu evreler doğumla başlar; çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılıkla devam ederek ölüme sonlanır. Her dönemde birbirinden etkilenen zihinsel, fiziksel, sosyal-duygusal gelişim alanları bulunur. Bu gelişim alanlarındaki basamakları gerçekleştiremeyen ya da gerçekleştirmekte zorlanan öğrenciler özel eğitime gereksinim duymaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan Ortopedik engelli bireylerin fiziksel, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bedensel engellerinin tedavi, rehabilite edici, yâda engelin mümkün olduğu kadar minimize edilmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi içinde fizik tedavi yanında çeşitli etkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu etkinliklere spor, görsel sanatlar gibi etkinlikleri örnek olarak verebiliriz.

“Engelli bireyler fiziksel aktiviteye katılımında çevresel ve bireysel olarak birçok engelle karşılaşmaktadırlar. Bu engellerin kaldırılmasında devlet kanalları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, engelli spor federasyonları ve medyaya çeşitli sorumluluklar düşmektedir” (Esatbeyoğlu, Güven Kahraman, 2014:44). Elbette fiziksel aktiviteler fizik tedavi ve spordan ibaret değildir. “Sanat

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

eğitiminin; görsel yolla algılamayı öğretmek, yaratıcılığı geliştirmek, sanatın anlaşılmasını-paylaşılmasını sağlamak, bireye kendini ifade etme yeteneği kazandırmak, endüstriye hizmet etmek, yaşamı değiştirmek, duygu ve düşüncenin görselliğe dönüşmesini sağlamak gibi amaçları vardır” (Yazar, Aslan ve Şener, 2014:593). Sanat eğitimi içerisinde yer alan Görsel sanatlar eğitiminde ise bireylerin ellerini, kollarını ve diğer uzuvlarını kısmen de kullanmaları gerçeği de söz konusudur.

Her birey hayatla ilgili kazanımlarından ve yaşantılarından ötürü duygularını, düşüncelerini resimlerinde farklı ifade etmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan bedensel engelli öğrencilerde de görsel sanatlar eğitiminde farklı düşünme ve uygulama biçiminin bilinmesi gerekmektedir. Bu farklılıklara rağmen insanlar aynı düşünceyi ve duyguyu farklı biçimlerde de olsa anlatabilmektedirler.

Araştırmanın kapsam genişliğinden ötürü yaş aralığı ve engel türüne ilişkin sınırlandırılmaya gidilmiştir. 12-16 yaş aralığı ergenlerin gelişim dönemi önemli olmasından ötürü bu yaş grubu ön plana çıkmaktadır. Ergenlik döneminin neden seçildiği konusuna gelinirse; ergenlik dönemindeki bireyler biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal bir takım değişimler geçirir. Bu yüzden bu evre engelli öğrenciler için önemli bir dönemdir.

Ergenlerin görsel sanatlarla ilgili yaptığı uygulamaların gelişim sürecini analiz etmek için bu değişimleri bilmek ve araştırma alanına yansımaları analiz etmek gerekmektedir. Biçimsel özelliklerde ergenler diğer gelişim dönemlerinden farklı olarak nesneye üçüncü boyutu verebilme ve perspektif gibi kavramsal nitelikler kazanır. Bu kazanımların özel eğitim gereksinimi duyan bedensel engelli öğrencilerde nasıl ve ne şekilde olacağı, normal ergenlerin yaptığı resimler ve görsel sanatlar uygulamalarında yer alan biçimsel özellikler ile engelli öğrencilerin yaptıkları arasında oran-orantı, hareket, kompozisyon, figürsel özellikler, perspektif, üç boyut, çizgi, ton-leke, duygu ve düşüncelerin ifadesi, fiziksel tepkiler gibi niteliklerin farklarının irdelenmesi gerekmektedir.

Özel eğitim kapsamında eğitim gören öğrencilerin bazı engelleri, engel durumuna göre farklı görsel sanatlar uygulamaları ile tedavi amaçlı süreçleri izleyebilir ve her engel durumunda engelli öğrencinin yaşam standartlarına olumlu yönde farklı sonuçlar ortaya koyabilir. Bazı engel türlerinin, farklı oranlarda da olsa tedavi edici boyutu olabileceği; bazı engel türlerinde ise ilgili engelin ilerlemesini durdurabileceği ya da azaltılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, çeşitli görsel sanatlar uygulamaları ile bazı engel durumlarında engelli öğrencilerin daha fazla sosyalleşmelerine de katkı sağlanabilmektedir. Diğer taraftan öncelikli bir gerçekleştirim amacı olmamakla birlikte dolaylı olarak bazı

engel durumlarında engelli öğrencilerin görsel sanatlar uygulamaları ile beğeni düzeylerinin geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, özel eğitime gereksinim duyan Ortopedik Engelli 12- 16 yaş grubu öğrencilerde psikolojik, fizyolojik, sosyolojik ve eğitsel açıdan güncel yaşam standartlarını geliştirici, ince kaslarda tedavi edici ve rehabilite edici rol oynayacağı düşünülen görsel sanatlar uygulamalarının önemini açığa çıkartmaktır.

Bu araştırma farklı kurumlarda yer alan benzer engelli öğrenciler arasındaki benzerlik ve farklılıkları da ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma sonucunda bu yaş grubu Ortopedik Engelli öğrencilerin yaptırılan uygulamalar sonrası kazandıkları yeti ve kazanımları ortaya çıkarma amacı da güdülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Engel durumlarına göre farklı özel eğitime gereksinim duyan Bedensel Engellilerde çeşitli görsel sanatlar uygulamaları ile bir araya getirerek; onların sosyal yaşama kazanımı kendi bireysel yetilerini kazanımı, estetik algılarının gelişimi, el-göz ve el kaslarının gelişimi, özgüvenlerinin gelişimi, başarılı olduklarında kendilerine olan saygılarının artışı vb. sağlamaktır. Görsel sanatlar eğitiminin bu kazanımlara katkısını maksimum düzeyde nasıl pozitif etki ettiklerini bulgulamak, bunu bir sürece yaymak, farklı disiplinlerden uzmanlarla birlikte çalışarak elde edilen sonuçları bu alanda ciddi bir dokümantasyona dönüştürmek araştırmada önem taşımaktadır. Görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimde yeri büyüktür. Bu durumda özel eğitim öğrencilerine baktığımızda; “Özel eğitim çocuklarının da diğer çocuklar gibi gereksinimleri vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Sosyal gereksimler, öğrenme, disiplin, öz-kavramı, öz güven, güvenlik, suç ve korkudan uzak olma, bireysel gelişme özgürlüğü, sağlık hizmetleri...” (Ataman (ed), 2003: 88-89). Özel gereksinimli olan çocukların sosyal gereksinimlerini sağlamakta görsel sanatlar uygulamalarındaki grup çalışmaları faydalı olmaktadır. Öğrenme gereksiniminde duygusal ve düşünsel öğrenmede görsel sanatlar yarar sağlamaktadır. Yapılan etkinliklerle öğrencilere özgüven kazandırıp ben yaptım duygusu aşılıp onları belirli uğraşlarla zamanlarını geçirip suç işlemekten uzaklaştırmaktadır. Bu açıdan baktığımızda araştırmada edinilen bilgiler görsel sanatlar aracılığıyla Bedensel Engelli öğrencilerine fayda sağlayacaktır.

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan Bedensel Engelli öğrenciler, görsel sanatlar uygulamalarıyla el kas becerilerini, estetik algıları, hayal gücü gibi birçok yönlerini geliştirmektedir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin gelişimi için uygulamaların önemi ve uygulama sınırlılıkları görülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma konusu Hatay ili merkez ilçede bulunan ve özel eğitim alanında yer alan bazı engel türlerini kapsamaktadır. Araştırma, Hatay İl Sağlık Müdürlüğü tarafından merkez ilçede bulunan ve MEB'e bağlı özel eğitim merkezlerinde ve özel eğitim alanında 12-16 yaş aralığında yer alan tanılama istatistiğine göre; bedensel yetersizliği olan bireylerle sınırlandırılmıştır. Yasal izin alma işlemleri gerçekleştirildikten sonra 8 hafta çalışma süresiyle sınırlandırılmaya gidilerek engelli bireylere görsel sanatlara ilişkin çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte bedensel yetersizliğe sahip olan iki özel eğitim kurumunda yer alan beşer öğrenciden toplam 10 öğrenci ile kontrol grupsuz zayıf deneysel desen modeli kapsamında çalışılmıştır.

İLGİLİ LİTERATÜR

Ortopedik Engelli Çocuklar ve Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi

Ortopedik Engellilik?

“Ortopedik Özürlü Olanlar; kemik ve mafsalların şekil ve yapısında özür bulunan veya adale (kas) gücü gelişimi ve koordinasyonu yahut kontrolünde inhiraflar gösteren kimselerdir” (Mitat, 1981: 155). Başka bir tanımla ise “doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedene bağlı olarak; iskelet, kas ve sinir sisteminde meydana gelen bozukluklar sonucu, bireyin bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi ‘ortopedik engellilik’ olarak tanımlanmaktadır” (Metin, 2012: 185).

Bedensel yetersizliği meydana getiren nedenler çeşitlilik gösterir. Bunlar “ üç şekilde sınıflandırılır.

- Nedeni nörolojik olan bedensel yetersizlikler; beynin ya da omuriliğin gelişimi tamamlayamaması ya da etkilenmesi sonucunda olan bedensel yetersizliklerdir.
- Nedeni ortopedik ve olan bedensel yetersizlikler; eklem, kas ya da etkilenmesi sonucunda oluşan bedensel yetersizliklerdir.

- Nedeni süreğen hastalık olan yetersizlikler; aralı ya da süreğen hastalıkların neden olduğu yetersizliklerdir” (Akçamete, 2012: 372).

“Ortopedik özürlülüğün nedenleri:

- A. Doğum öncesi nedenler: Anne adayının gebelik öncesi ve sonrasında kapsamaktadır örn; kalıtım, geçirilen hastalıklar, travmalar, gebeliği sonlandırma çabaları, hormonal bozukluklar.
- B. Doğum sırası nedenler: Nedenler arasında zor doğum, bebeğin geliş pozisyonu anormallikleri, erken yâda geç doğum, çoğul gebelik, kordon dolanması, düşük doğum sayılabilir.
- C. Doğum sonrası nedenler: Bebeğin ateşli bir hastalık geçirmesi, yetersiz beslenmesi, doğumdan hemen sonra bebekte meydana gelen normal fizyolojik saralık sırasında kandaki bilirubin miktarının fazla yükselerek beyne zarar vermesi, olumsuz çevre koşulları, travmaya (trafik kazası, dayak) maruz kalma” (Metin, 2012: 186).

Ortopedik Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi

Ortopedik engelli bireylerde ayak, kalça, elin kullanımında herhangi bir engel bulunmayan ya da ince kasları gelişime müsait olan engelli bireylerde el kullanılabilir düzeyde olduğundan bu öğrencilerle görsel sanatlar uygulama çalışmaları yapmakta herhangi bir sakınca yoktur. Yine sinirlerin uyarılması, yenilenmesi açısından el-kol sinirleri fazla zedelenmemiş öğrencilerde görsel sanatlar uygulamaları faydalı olacaktır.

Ortopedik engelli bireylerin kaybedilen uzuvlarının (el, parmak vb.) işlevlerini diğer uzuvları geliştirilerek bu işlev giderilmeye çalışılabilir. Örneğin elini kaybetmiş bir engelli öğrenci varsa diğer eli yoksa ayaklarını kullanarak günlük yaşamını devam ettirme, görsel ve sanatsal uygulamalar yapmaları sağlanabilir. Ortopedik engellilerde vücutta işlevi zayıf olan bölgelere çeşitli rehabilite çalışmalarının yanında el-kol gibi uzuvlara görsel uygulamalar ile de güçlendirme etkinlikleri yaptırılabilir. Örneğin yırtma, kesme, oyun hamuruyla şekillendirme gibi. Ayrıca ortopedik engelli öğrencilerin engelleri eliyle ilgili değilse bu uzvun hem farklı uzuvların yapabileceği görevlerden bazılarının yerini tutması hem de kendi işlevinde zayıflık göstermemesi için görsel uygulamalardan yine yararlanılabilir.

YÖNTEM

Araştırma Yöntemi

Araştırma probleminin çözüme kavuşturulması amacıyla; kitap, makale, bildiri, tez, internet ortamında veri tarama ve toplama yöntemi ile tıp alanında uzman ve özel eğitimde uzman görüşleri alınarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Ortopedik engele sahip engelli öğrencilerden aynı engel türünde ve mümkün olduğunca aynı engelin aynı düzeyinde, aynı rehabilite ya da tedavi edilebilirlik düzeyinde, aynı yaş aralığında vb. olmalarına özen gösterilerek gruplar oluşturulmuştur. Bu öğrencilere oluşturulan gözlem formundaki uygulamalar yaptırılarak elde edilen veriler aracılığıyla sonuca ulaşılmıştır. Gözlem formu oluşturulurken form, alan uzmanlarına, Özel Eğitim, Resim-İş Eğitimi ve Eğitim Bilimleri'nden ilgili akademisyenlere inceletilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Form oluşturulurken teknikler, içerik, bilgi ve tecrübe yanında çeşitli kaynak ve yine uzmanların fikirleri de alınarak oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışmada formu oluştururken, Ölçüte Bağlı Değerlendirme yapılmış, oluşturulan kıstaslar, öğrenciler üzerinde aranmıştır.

Öğrencilerin belirlenen davranıştaki seviyesini ölçmek amacıyla da Derecelendirme Ölçeği kıstasları kullanılmıştır. Görsel nesne tamamlama, Görsel nesne boyama gibi uygulamalarda ise Beceri Analizi ve Ölçülmesi yapılmıştır. Öğrencinin o engel türünde kazanması gereken Temel Kavram bilgileri Kavram Analizi metoduyla yapılmıştır. 'Benzer olanı bulun' gibi seçenekler içeren sorular ile Çoktan Seçmeli Test metodundan yararlanılmıştır. Renklerin yanıtlanamaması sonrası Doğrudan Öğretim metodu ile renkler öğretilmeye çalışılmıştır. Gözlem Uygulama Formu'ndaki uygulama ve sorular öğretim programına uygun şekilde belirlenip, Müfredat Temelli Değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Hazırlanan gözlem formları iki farklı özel eğitim kurumuna uygulanmış ve her iki kurumda uygulama süresi eşit tutulmuştur. Uygulama sürecinde hazırlanan gözlem formu içerisinde yer alan renk kavramının ölçülmesi çeşitli uygulamaları kapsayarak 2 hafta sürmüştür. Ayrıca estetik algıları ölçmeye yönelik gözlem formu soruları, soruların yanıtlanması esnasında ifade edilmiş, ayrıca zekâ düzeylerine uygun şekilde estetik, engelli öğrencilere anlatılmıştır. Üç boyut kavramı ise yine bir saat içerisinde konu olarak anlatılmış, oyun hamurlarıyla ve renkli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar, çocuklara iki hafta içerisinde uygulanmıştır. Kavramsal algıyı ise, önce bağımsız olarak yapmaları

istenmiş, sonrasında sözel ipucuyla sorulmuş, daha sonrasında model olma ile anlatılmış, yine yapamadığı takdirde fiziksel yardım gerekiyorsa fiziksel yardım yapılmıştır. Kavramsal algı soruları ise 4 haftalık bir süreci kapsamaktadır.

Uygulama okullarında önce bir okul seçilmiş olup o okulda ortopedik engellilerde 5 kişi seçilmiştir. Farklı bir kurumda ise ortopedik engelli öğrencilerden yine 5 kişilik gruba, Uygulama Gözlem Formu uygulanıp değerlendirmeye alınmıştır. Daha sonra her iki kurumda da yer alan engelli öğrenciler eşit sayıda yeni beş öğrenci seçilerek karşılaştırılıp yeni veriler elde edilmiş ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Birinci grupta yer alan 5 öğrenci tesadüfi örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Önce her engelde yer alan öğrencilerin isimleri bir kâğıda yazılıp katlanmış daha sonra ise onlar arasından beş tanesi sıra ile çekilip liste oluşturulmuştur.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Hatay ilinde yer alan Özel Gökçe ve Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezlerinde yer alan ortopedik engelliler oluşturmaktadır. Bu kurumlarda eğitim ve tedavi gören 10-16 yaş öğrencilerine uygulama gözlem formu uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini ise ortopedik engelli öğrenciler oluşturmaktadır. Ortopedik engellilerde hem bedensel, hem zihinsel, hem de diğer engelleri var olan öğrenciler oluşturmaktadır. Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde incelenen ortopedik engellilerde 12 öğrenci bulunuyorken; Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde ise beş öğrenci yer almaktadır. Ortopedik engelliler arasında çift engel taşıyan öğrencilerden de seçilerek amaçlı örneklem yoluna gidilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada öğrencilere belirlenen uygulama gözlem formundaki (renk, estetik, 3 boyut ve kavramsal) sorular, öğrencilere aşamalı olarak uygulanmıştır. Uygulamalar yaptırılırken, önce öğrencilere sorulmuş ya da yaptırılmıştır. Öğrencilerin yapıp yapamadıkları gözlemlenmiş, yapamadıkları takdirde sözel ipuçları verilmiştir. Alınan ipuçlarına rağmen uygulamayı yapamayan öğrenciye model olunmuş, buna rağmen yapamadığı görüldüğünde ise fiziksel yardım yapılmıştır. Yine de hiçbir soruya yanıt veremeyip uygulamayı yapamayan öğrenciler de olmuştur. Gözlem formu uygulanırken öğrencilere uygulamalara verdikleri yanıtların gerektiğinde nedeni sorulmuş, ayrıca uygulamalar esnasında öğrenciler gözlemlenmiş böylece sorulan sorular ve edinilen gözlemlerle de verilere ulaşılmıştır.

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

Ortopedik Engelli Öğrencilere Uygulama Gözlem Formuna Konulara Göre Verilen Süre: Renk konusu iki hafta, estetik konusu bir hafta, üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuru bir hafta, renkli kâğıtlarla üç boyutlu çalışması bir hafta, kavramsal algı uygulamaları ise dört haftayı almıştır.

Veri Toplama Araçları

Uygulama Gözlem Formu

Araştırmada temel olarak Uygulama Gözlem Formu kullanılmıştır. Uygulama gözlem formu araştırmacı tarafından oluşturulup, form içerisindeki aranan ve uygulanan her bilgi alan uzmanları tarafından incelenip uygun görülüp, imzalanmıştır. Formda yer alan renk alanındaki sarı, kırmızı, mavi, ara, sıcak-soğuk, kontrast renk, resim yüzeyini boyama, estetik alanında yer alan güzel-çirkin soruları, oyun hamuru ve renkli kâğıtlara şekil vermedeki üç boyut uygulamaları özellikle Resim- iş eğitimi uzmanı tarafından incelenmiştir. Kavram algısı soruları ise özel eğitim uzmanı tarafından incelenip uygun görülmüştür. Formun tüm soru ve uygulamalarını bir eğitim uzmanı da inceleyip uygun görmüştür. Formda yer alan bölümler uzmanların tamamı tarafından incelenmiştir.

Uygulama Gözlem Formunda Kavramsal Algı Ölçen Görsel Resimler

Kavramsal algı ölçen resimlerin büyük çoğunluğu elle araştırmacı tarafından çizdirilmiştir. Az bir kısmı ise internetten bakılıp bir güzel sanatlar öğrencisine çizdirilmiştir. Kavram sorularının karşılığı olan bu resimler uzmanlar tarafından uygun görülmüştür.

BULGULAR ve YORUM

Öğrencilere Uygulanan Gözlem Form Değerlendirme Bulguları

Uygulama gözlem formunda yer alan ve amaçlanan her sorunun incelenmesi için ayrı tablolar oluşturulmuştur. Her engel türü için ayrı oluşturulan tablolardaki veriler bilgi haline dönüştürülmüştür. Bu bilgiler ışığında amaçlanan sorunun karşılığı görülerek bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca uygulamaların yapıldığı süreç içerisinde öğrenciler üzerinde yapılan gözlemler sonucu fiziksel ve zihinsel davranışları da değerlendirilip araştırma içerisine alınmıştır.

Değerlendirmeler sonucu elde edilen veriler aşağıda sıralanmıştır;
Birinci Kurumda Yer Alan Gökçe Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin
Gözlem Form Değerlendirmeleri

Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Ortopedik Engelli öğrencilerin çoğu soruların büyük çoğunluğunu yanıtlamıştır. Hatta bazı öğrenciler soruların tamamına doğru yanıt vermiştir. Buda bazı öğrencilerin zihinsel kapasitelerini engelin değiştirmedini göstermiştir.
2. Engelinde ötürü hiç yanıt veremeyen Ortopedik Engelli öğrenciler dışındakilerin Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.
3. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyenlerin bazıları gösterilen nesnede güzel olanı işaret ederek doğru yanıtlamıştır. Diğer Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.
4. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin tamamı sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.
5. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bir kısmı bağımsız yapabilirken bir kısmı yardımla sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.
6. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bir kısmı bağımsız yapabilirken bir kısmı yardımla bir kısmı ise sıcak-soğuk renk ayırımını yapamamışlardır. Sıcak-soğuk renk ayırımını yapmakta güçlük çektikleri görülmüştür.
7. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bağımsız kâğıdı kesemedikleri kalanların ise yardımla kesebildikleri görülmüştür.
8. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında, diğer öğrencilerin bağımsız kâğıda şekil veremedikleri kalanların ise yardımla şekil verebildikleri görülmüştür.
9. Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kâğıda üç boyut veremedikleri görülmüştür.
10. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında, diğer öğrencilerin bağımsız kâğıda şekil veremedikleri kalanların ise yardımla şekil verebildikleri görülmüştür.
11. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında, diğer öğrencilerin farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabildikleri görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.
12. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında, diğer öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulayabildikleri

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.

- 13.Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında, diğer öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullandıkları görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.
- 14.Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturamamıştır. Oluşturan çok az sayıda öğrencide yardım almıştır.
- 15.Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin oyun hamuruna yarısından fazlası bağımsız kalanında yardımla şekil verdikleri görülmüştür.

İkinci Kurumda Yer Alan Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin Gözlem Form Değerlendirmeleri

Ortopedik Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu ara renkleri bilip karışımını yapabilmektedir.
2. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası sıcak soğuk renkleri tanıyabilmektedir.
3. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmektedir.
4. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanabilirken bir kısmı kullanamamaktadır.
5. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmektedir.
6. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmektedir.
7. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yardımla oyun hamuruna şekil verebilmektedir.
8. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi yaparken bir kısmı yardımla oyun hamuruna elleriyle şekil verebilmektedir.
9. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluştururken daha az bir kısmı ara renk oluşturamamaktadır.

10. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kâğıtları kendi başına kesebilirken bir kısmı yardım alarak kesebilmektedir.
11. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kâğıtları istenilen şekli tamamı yapabilirken büyük çoğunluğu yardım ile yapabilmektedir.
12. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi başına bağımsız olarak kâğıtlara üç boyut verebilirken bir kısmı yardım ile kâğıtlara üç boyut verebilmektedir.
13. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin çoğu kâğıtlara bir kısmı yardımla amaca uygun biçim verebilirken bir öğrenci biçim verememiştir.
14. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı yardımlarla birlikte kâğıtlarla oluşturulan formlarda ritim oluşturabilmekte bir öğrenci ise ritim oluşturamamaktadır.
15. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmektedir.
16. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı oran orantı kurabilmektedir.
17. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmektedir.
18. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelere soğuk sıcak ilişkisini kurabilmektedir.
19. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesnede yer alan resimlerden yeni ve eski ayrımını yapabilmektedir.
20. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı boş dolu ilişkisini kurabilmektedir.
21. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabilmektedir.
22. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı az çok ilgisini kurabilmektedir.
23. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı sağlam kırık farkını görebilmektedir.
24. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı nesnelere arasında şişman zayıf ilişkisini kurabilmektedir.

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli
Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

25. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabilmekleyen diğerleri bulamamaktadır.
26. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası belirli yönlerde bulunan nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulabilmekleyen diğerleri bulamamaktadır.
27. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı belirli noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizabilmektedir.
28. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı çizilmiş hazır görsel nesnelere temiz kirli ayrımını yapabilmektedir.
29. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelere alt üst ayrımını yapabilmektedir.
30. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere açık kapalı ayrımını yapabilmektedir.
31. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayrımını yapabilmektedir.
32. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayrımını yapabilmektedir.
33. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayrımını yapabilmektedir.
34. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilmektedir.
35. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilmektedir.
36. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ilgisini kurabilmektedir.
37. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu sert yumuşak ayrımını kurabilmektedir.

38. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere kalın ince ayırımını kurabilmektedir.
39. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere uzak yakın ayırımını kurabilmekteyken diğer öğrenciler kuramamaktadır.
40. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ağır hafif ayırımını kurabilmektedir.
41. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere benzer yakın ilişkisini kurabilmektedir.
42. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kavramsal sorulara toplamda verdikleri yanıtların büyük çoğunluğu doğru yanıtlanmıştır.

Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

Ortopedik Engelli Öğrenciler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılma Değerlendirmeleri

1. Sarı, kırmızı, mavi renkleri bilmede ve ayırt etmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmüş fakat Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde yanıt veremeyen öğrencilerden dolayı daha düşük çıkmıştır.
2. Ara renkleri bilme ve ayırt etmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
3. Sıcak-soğuk renk ayırımını yapmada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
4. Renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
5. Görsel Nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
6. Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
7. Görsel nesneye yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
8. Oyun hamuruna şekil verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

9. Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 10.Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 11.Kâğıtları kesebilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 12.Kâğıtları istenilen şekli verebilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 13.Kâğıtlara üç boyut verebilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 14.Kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 15.Kâğıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturabilmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
- 16.Kavramsal Algı sorularına yanıt vermede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin engel türlerinin çokluğu ve her engel türünün kendi içinde derece ve çeşit farklılığı, öğrencilerin yetiştirme tarzları, bakımları, aile ve ekonomik durumları, eğitim ortamı her öğrencinin farklı gelişim göstermesine neden olmaktadır. Görsel sanatlar uygulamalarının özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin el-göz koordinasyonu ve el-kas gelişiminin sağlanmasında, sosyalleşme ve iletişim becerisinin gelişiminde, yaratıcılık yönünün gelişiminde, estetik algının oluşmasında, çeşitli toplumsal değer ve kuralların tanınmasında ve kavramsal algının gelişmesinde yarar sağladığı ön görülmüştür. Eleriyle ilgili engel taşımaya bireylerin normal bireylerle aynı düzeyde uygulama ve resimler yapabildiği de gözlemlenmiştir. Engel düzey yüksek olmayan bedensel engellilerin fiziksel yardımlararakta başarıya ulaştıkları da tespit edilmiştir. Bireylerin gelişiminde “sanat etkinliklerin akademik başarıya ve sosyal becerilere olumlu etkisi olduğu görülmektedir” (Deasy, 2002:171). İlaveten “Sanat eğitimi bağımsızlık, esneklik, sosyal etkileşim ve özgüven geliştiren kişisel girişimlere yardımcı olduğu vurgulanabilir” (Blandy,1991:131-144).

Görsel sanatlar uygulamaları yapan engelli öğrencilerin özgüvenlerinin artıp, mutlu oldukları, yaratıcı etkinlik ortaya koyabildikleri ve estetik haz aldıkları gözlemlenmiştir.

Normal ergenlerin yaptığı resimler ve görsel sanatlar uygulamaları ile elleriyle ilgili engel olmayan ve/veya fiziksel ve sözel yardım alan ortopedik engelli bireylerin biçimsel özellikler ile engelli öğrencilerin yaptığı resimler ve görsel sanatlar uygulamaları arasında oran-orantı, hareket, kompozisyon, figürel özellikler, perspektif, üç boyut, çizgi, ton-leke, duygu ve düşüncelerin ifadesi, fiziksel tepkiler gibi nitelikler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Uygulamalar ve kavram sorularının yanıtları sonrasında; Özel eğitim kapsamında eğitim gören öğrencilerin bazı engelleri, engel durumuna göre farklı görsel sanatlar uygulamaları ile tedavi amaçlı süreçleri izleyebilir ve her engel durumunda engelli öğrencinin yaşam standartlarına olumlu yönde farklı sonuçlar ortaya koyabilir kanısına ulaşılmıştır. Fizik tedavi ve diğer alan uzmanların da görüşleri alınarak ve araştırmanın da katkısıyla, bazı engel türlerinin, farklı oranlarda da olsa tedavi edici boyutu olabileceği; bazı engel türlerinde ise ilgili engelin ilerlemesini durdurabileceği ya da azaltılabileceği düşüncesi sonucuna varılmıştır.

Aşağıda araştırma konusu olan engel türüne ait sonuçlar yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

- 1- Ortopedik engelli öğrenciler bedensel engele sahip olduklarından bazı bedensel uzuvlar kaba kas ve ince kas motor becerilerini yeterince yada tamamen yerine getirememektedirler. Ellerini kullanmada bedensel engelden ötürü zorlanma yaşadıklarından dolayı görsel sanatlar uygulamalarını yaparken de zorluklar yaşamaktadırlar.
- 2- Ortopedik engelliler hem zihinsel hem diğer engel özellikleri gösterebildikleri gibi sadece bedensel engel taşıyabilirler. Fakat bu engele sahip olmaları öğrencilerde zihinsel durumlarını zayıflatmamaktadır. Ortopedik engelliler eğer zihinsel süreçlerini olumsuz etkileyecek farklı bir engele de sahip değil iseler normal öğrenciler gibi zihinsel süreçlerini yaşadığı öngörülmektedir.
- 3- Bu engele sahip öğrencilere çeşitli etkinliklerle kas becerileri kazandırılabilir. Ortopedik engelli öğrencilerde kaba kas motor becerileri belli bir noktaya kadar işlevsel hale getirilen öğrencilerde oyun hamuru ile oynama, oyun hamurunu şekillendirme, kâğıt katlama, kâğıt kesme, kâğıt şekillendirme, kalem tutma, kalem ile resim ve çizim yapma gibi etkinliklerle el göz koordinasyonu kurdurtup ince kas motor becerileri geliştirilebilir. Bu esnada

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

öğrenci bu işi yaparken haz alacak, öz güveni artacak, grup çalışmalarında kalem alışverişi gibi yollarla sosyalleşecek yaptığı çalışma ile estetik algısı gelişecektir. İnce kas motor becerileri görsel eğitim çalışmaları ile kısa vadede az da olsa kas gelişimini sağlarken uzun vadede orta düzeyde bir gelişim sağlamaktadır.

- 4- Ellerini az da olsa kullanabilen Ortopedik engelli öğrenciler görsel sanat uygulamaları yapılabilirken, hiç elini kullanamayan ortopedik engelli öğrencilerde yapılamamaktadır. Görsel sanatlar uygulamaları öğrencilerin ellerini kullanmalarını sağlayıp ince kas gelişimlerine yararlı olduğu öngörüsünü oluşturmaktadır.
- 5- Yapıtılan uygulamalarda ortopedik engelli öğrencilerin kavram algısı sorularına yanıtları ele alındığında normal yaşatlarındaki engel taşımayan öğrencilerle aynı düzeyde oldukları ve zihinsel bir problemleri olmadığı görülmüştür. Hiç yanıt veremeyen öğrenciler bunun dışında tutulmaktadır.
- 6- Estetik algı sorularına verilen yanıtlarda ise; gösterilen nesnelere arasında güzel olanı ve görsel nesnede yer alan resimde güzel olanı ortopedik engelli öğrencilerin tamamının ayırıp doğru yanıtladığı görülmüştür. Elde edilen sonuç engelli öğrencilerin normal sağlıklı öğrencilerle benzer şekilde estetik algısının var olduğunu gösterir.
- 7- Yine gözlem formunda yer alan sarı, kırmızı, mavi renk sorusuna engelli öğrencilerin yarısının ana rengi tanıdığı kalanların büyük çoğunluğunun da tanımadığı ara renkleri ise daha az kişinin tanıdığı görülmüştür. Engelli öğrencilere ara renk öğretildiğinde, bir kısım engellilerin öğrenim sonrası yanıtladıkları görülmüştür.
- 8- Ortopedik engelli öğrencilerden ellerini kullanmakta zorlanan öğrenciler, oyun hamurunu karıştırarak ara renk elde edebilmişlerdir. Oyun hamurlarını karıştırırken bazı öğrenciler çok zorlanmışlardır.
- 9- Sıcak soğuk renk ayrımını ise ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun yapamadığı görüldü.
- 10- Ortopedik engellilerde iki kurumun öğrencileri karşılaştırıldığında ise; Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler, ortopedik engellilerde diğer kurumdaki öğrencilere göre diğer kurumdaki öğrencilerin bir kısmının yanıt verememesinden dolayı daha başarılı görülmesine rağmen aynı düzeydeki engelliler yaklaşık aynı başarıdadırlar.
- 11- Kâğıtları kesme uygulamasını engelli öğrencilerin çoğunluğu yapamamış yâda zorlanıp fiziksel destek almışlardır. İnce kas motor becerilerini geliştiren kesme işleminin, görsel sanatlar aracılığıyla bedensel engelli öğrencilere yarar getireceği düşünülmektedir.

- 12- Ortopedik engelli öğrenciler içerisinde ellerini kullanmakta zorluk çekenler kâğıda şekil vermeyi yardım ile yapabilmişleridir. Görsel sanatlar uygulamaları ile yapılabilecek şekillendirmeler ve gerekli yardımlarla bazı ortopedik engelli öğrencilere belirli eğitimlerle form oluşturabileceği öngörüsü oluşmuştur.
- 13- Ortopedik engelli öğrenciler içerisinde ellerini kullanan öğrencilerin üç boyut verebildikleri, ellerini kullanmada güçlük yaşayanların çoğunun ise üç boyut veremedikleri görülmüştür. Fakat fiziksel, sözel yardımla ortopedik engelli öğrencilere görsel sanatlar uygulamaları yaptırılabilir. Görsel sanatlar uygulamaları engelli öğrencilere yaptırılarak hedeflenen kazanımlar verilebilir.
- 14- Resim yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmada bazı ortopedik engellilerin zorlanmadıkları bazılarının sözel yardım, model olma, fiziksel yardım ile yaptıkları görülmüştür. Renkleri görsel nesnedeki görsele doğru uygulamada da benzer durumlar gözlenmiştir.
- 15- Elini kullanabilen Ortopedik engelli öğrenciler görsel sanatlar uygulamalarını bireysel yapabilmekte ya da fiziksel ve sözel yardımla başarılı olabilmektedirler. Ellerini kullanmakta biraz zorlanan ortopedik engellilere ise fiziksel yardımla bir takım uygulamalar yaptırılabilir.
- 16- Özel rehabilitasyon merkezlerinin sahip oldukları fiziki durum, eğitim kadrosu gibi etkenlerin engellilerin başarısında olumlu yada olumsuz etken olduğu kanısına varılmıştır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akçamete, G. (2012). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Kök yayıncılık.
- Ataman, A. A. (Ed), (2013), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Gündüz eğitim ve yayıncılık.
- Blandy, D. (1991). Conceptions of disability: toward a sociopolitical orientation to disability for art education, studies in art education. *Journal of Issues and Research*, 32(3), 131-144.
- Deasy, R. J. (2002). Critical links: Learning in the arts and student academic and social development. *Arts Education Partnership*. <http://www.aep-arts.org/>
- Esatbeyoğlu, F. & Güven Karaman, B. (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 43-45.

Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Ortopedik Engelli
Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

Metin, N. (2012). *Özel Gereksinimli Çocuklar*. Maya Akademi.

Yazar, T. ve Diğerleri (2014). Sanat eğitimi sorunu olarak ülkemizde ilk ve orta
öğretim kurumlarında sanat eğitimine olan ilgisizlik sebepleri. *Ondokuz
Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 593-605.